

ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINA ȘCOLARĂ EDUCAȚIE CIVICĂ în anul de studii 2015-2016

Preliminarii

Sugestiile metodologice de organizare a procesului educațional la disciplina școlară Educația civică în anul de studii 2015-2016 includ idei de reactualizare și completare a conținutului predării – învățării și evaluării, aplicate la disciplină, proiectate din perspectiva dimensiunilor procesului didactic și sunt recomandate cadrelor didactice și manageriale din instituțiile de învățământ general în asigurarea cadrului de implementare a Curriculumului.

Misiunea primordială a disciplinei școlare *Educația civică* constă în promovarea unei culturi a democrației și a drepturilor omului. Aceasta presupune:

a) Participarea la activități care promovează binele public:

- ✓ perceperea persoanei ca cetățean, care simte legătura cu sine și cu toate grupurile cu care interacționează;
- ✓ cunoașterea și respectarea culturii poporului său și a altor popoare, având față de acestea atitudine respectuoasă și de acceptare a diverselor culturi;
- ✓ manifestarea responsabilității civice prin identificarea nevoilor/problemelor comunității și angajarea în activități de îmbunătățire a vieții sociale.

b) Promovarea principiilor democratice:

- ✓ recunoașterea necondiționată a unicității și valorii ființei umane;
- ✓ promovarea relațiilor de justiție și echitate socială, respectarea și protecția drepturilor, a proprietății individuale, private și publice;
- ✓ participarea la procesele democratice, asigurarea unei conviețuirii pașnice și a prosperității sociale;
- ✓ păstrarea și consolidarea patrimoniului național.

c) Manifestarea responsabilității individuale:

- acceptarea și ocrotirea vieții în toate manifestările și formele ei;
- respectarea integrității și demnității umane;
- manifestarea inițiativei pentru a se informa și pentru a influența asupra soluționării problemelor de interes personal, comunitar și social;
- conștientizarea modului în care deciziile individuale afectează propria persoană, familia și comunitatea.

În acest context un rol deosebit îl are pregătirea elevilor în vederea participării active la construirea unei societăți democratice, cultivarea sentimentului de dragoste față de Patrie, demnitate națională, manifestată în identitate civică și identitate personală, conștientizarea apartenenței la comunitatea națională și la umanitate. Astfel este necesară educarea **civismului**, care include:

- conștientizarea identității personale și colective – apartenență la țară, societate, stat, la mediul juridic, cultural și lingvistic.
- înțelegerea de către fiecare persoană a drepturilor și libertăților sale și capacitatea de a le revendica, fără a leza drepturile și libertățile altor cetățeni;
- responsabilitatea personală pentru alegerea și comportamentul propriu, conștientizarea inerenței angajamentelor juridice și morale față de societate și stat;
- atitudine detașată față de realitatea socială în baza alegerii personale libere, a propriilor convingeri și inițiative, idealurilor egalității cetățenilor în fața legii;
- capacitatea de a dialoga pozitiv cu instituțiile puterii de stat, societatea civilă și alți cetățeni.

În condițiile unei realități multiculturale, cum se prezintă cea a Republicii Moldova, este important a instaura o cultură a conviețuirii, fapt care este imposibil fără realizarea unei educații civice eficiente. Or, calitatea unei societăți depinde, în mare măsură, de modul de conviețuire a membrilor ei, dacă aceștia se acceptă, se respectă și se susțin reciproc, învață unii de la alții, își unesc eforturile pentru binele comun, spre ameliorarea continuă a vieții materiale și spirituale.

În atenția comunității educaționale a profesorilor de educație civică: în anul de studii 2015—2016 se recomandă:

- tema de cercetare la clasă:
„Factorii ce favorizează reușita didactică și succesul școlar în dezvoltarea competențelor specifice ale disciplinei școlare Educație civică.”
- domeniile de extindere a experiențelor didactice și metodologice pentru Comisiile metodice raionale și ale ariei curriculare *Educație socio-umanistică* din instituțiile de învățământ secundar general:

Formarea competențelor specifice la Educația civică prin intermediul activităților comunitare;

Strategii de evaluare a competențelor la Educația civică;

Strategii de stimulare a motivației pentru creșterea personală și în carieră;

Sistemul de atitudini și valori promovat de Educația civică.

Responsabilii de procesul educațional la *Educația civică* din cadrul Organelor locale de specialitate în domeniul învățământului ale administrației publice locale de nivelul doi vor respecta /asigura contextul tematic nominalizat în activitatea de asistență metodică, monitorizare și evaluare și a educației civice în instituțiile de învățământ din subordine.

Disciplina *Educație civică* are o importanță deosebită în eficientizarea procesului educațional, ale cărei **dimensiuni** – *educație pentru identitate, educație pentru valorile naționale și general-umane, educație pentru democrație și drepturile omului, educație pentru creștere personală și carieră, educație pentru promovarea sănătății fizice și psihice* – se înscriu într-o nouă paradigmă, care își propune extinderea cadrului problematic al școlii și al familiei către mediul socio-cultural.

Astfel, prin organizarea eficientă a *Educației civice*, elevii vor fi pregătiți pentru a trăi și a activa conștient într-o societate democratică, a-și asuma responsabilități pentru propriul destin și destinul comunității, vor fi formate calitățile unui cetățean activ și responsabil.

I. Sugestii privind administrarea disciplinei *Educația civică*

În anul școlar 2015-2016, predarea-învățarea-evaluarea *Educației civice* se va realiza în conformitate cu Curriculumul Național, Curriculumul pentru învățământul gimnazial și liceal, precum și alte documente normative elaborate de către Ministerul Educației.

Disciplina școlară *Educație civică* este prevăzută în *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal*, aprobat prin Ordinul ministrului nr. 312 din 11 mai 2015, în clasele a V-a – XII-a, beneficiind de un buget de timp de 1 oră pe săptămână (total 35 ore). Pentru fiecare clasă profesorul va planifica 4-6 ore de activități practice de interes comunitar, organizate în școală sau în localitate, oferind astfel oportunități pentru dezvoltarea competențelor acțional-strategice, interpersonale, civice, morale, culturale și interculturale.

Prin sugestiile metodologice actuale se are în vedere deplasarea semnificativă de accente de pe conținuturi pe dezvoltare de *competențe*, realizate în baza Standardelor de eficiență a învățării și Standardelor de calitate a instituției de învățământ secundar general din perspectiva Școlii Prietenoase Copilului.

În scopul implementării eficiente a prevederilor curriculare, se propune administrațiilor instituțiilor de învățământ, atât la treapta gimnazială, cât și cea liceală să se acorde toată norma didactică (la disciplina școlară *Educație civică*) unui singur profesor, care are formare inițială la *Educația civică*, precum și a disciplinelor înrudite din ariile curriculare “*Educație socio-umanistică*” și “*Limbă și comunicare*”. Predarea disciplinei *Educație civică* să fie încredințată în exclusivitate profesioniștilor cu o înaltă pregătire morală, un stil pedagogic bazat pe respect pentru personalitatea elevului, comunicare asertivă și cooperare.

Pentru realizarea prevederilor curriculare profesorul de *Educație civică*:

- va manifesta creativitate în proiectarea didactică de lungă și de scurtă durată, implicând și elevii în acest proces de planificare, pregătindu-i, astfel, pentru organizarea și desfășurarea unor acțiuni comune;
- va crea un cadru organizatoric în care elevii să devină participanți activi la propria activitate de dezvoltare profesională și ghidare în carieră;

- va organiza activitățile astfel, încât sarcinile cu caracter formativ să prevaleze celor de informare/ explicare teoretică;

- va stimula implicarea elevilor în viața clasei și a școlii, precum și cea a localității, valorificând valențele formative ale învățării prin activități în beneficiul comunității;

- va încuraja elevii să manifeste inițiativă civică, organizându-se în grupuri de interese, orientate spre soluționarea unor probleme personale și de grup;

- va sprijini inițiativele organelor autoconducerii școlare în realizarea misiunii și obiectivelor instituției;

- va ajuta elevii în dezvoltarea competențelor antreprenoriale.

II. Contexte didactice ale activităților specifice de implementare a Curriculum-ului la *Educația civică*.

Profesorul de *Educație civică* va avea drept punct de reper în organizarea și realizarea procesului educațional la disciplină următoarele aspecte:

- cunoașterea și susținerea principiilor și valorilor democrației, a drepturilor și a responsabilităților cetățenești;

- cunoaște dimensiunile cetățeniei într-o societate democratică, precum și a conceptului de cetățenie europeană;

- manifestarea elevilor în calitate de cetățeni activi în cadrul comunităților în care trăiesc, informați și responsabili;

- participarea conștientă a elevilor la viața școlii și a localității, iar în perspectivă, și a societății;

- dezvoltarea deprinderilor de evaluare, luare a deciziilor și de susținere a unei opinii;

- formarea și dezvoltarea deprinderilor de gândire critică și analiză constructivă a subiectelor cu caracter controversat și a problemelor identificate.

La început de an școlar, elevii vor fi cunoscuți cu prevederile curriculare, iar pe parcurs vor reveni în anumite situații de concretizare și manifestare. De asemenea cadrele didactice vor explica elevilor cerințele față de scenarii și proiecte cu caracter civic, pentru ca subiecții actului

educațional să se implice dezinteresat în organizarea, desfășurarea și evaluarea activităților.

În cadrul celor 4 module ale Un rol aparte în învățarea *Educației civice*, profesorul va acorda atenție educației în domeniul drepturilor omului, în general, și a drepturilor copilului, în special, așa încât elevii să se perceapă ca subiecți ai drepturilor la fiecare lecție, precum și în diverse contexte cotidiene. Pe parcursul tuturor modulelor, se vor dezvolta competențele elevilor de ași revendica drepturile, în calitate de cetățeni și subiecți de drept, de a fi responsabil de cuvintele și faptele sale. În acest context, se recomandă ca în cadrul fiecărei acțiuni să se stabilească clar cine este titularul de obligații (copilul, elevul, cetățeanul) și cine este titularul de obligații (administrația publică locală, serviciile sociale publice, autoritățile de nivel național etc.).

Elevii vor fi antrenați în activități participative, prin care să-și manifeste inițiativă și să-și exprime opinia, insistând ca aceasta să fie luată în considerare, inclusiv prin scrisori și petiții către autorități, întâlniri cu persoane-resursă și factori de decizie, participarea la ședințele publice, dezbateri și implementarea proiectelor de interes comunitar, crearea de grupuri pentru monitorizarea drepturilor copilului, participarea la Turnamentul Național pentru Drepturile Omului, la emisiuni TV și radio, organizarea de acțiuni civice și de voluntariat în comunitate etc. În aceste condiții, profesorul va acorda sprijin elevilor să-și realizeze obiectivele proiectate.

În organizarea și desfășurarea demersului educațional la Educația civică, cadrele didactice vor elabora proiecte, valorificând multiplele inteligențe ale copilului, vor fi create modele de monitorizare și evaluare a cunoștințelor și capacităților, orientate spre dezvoltarea competențelor civice. Accent se va pune pe indicatori concreți și descriptori de performanță, prin care va putea fi apreciat produsul, raportat la o scară de valori, unanim acceptate.

Mecanisme de implementare a Curriculum-ului includ:

- implementarea prevederilor Curriculumului școlar privind dezvoltarea la elevi a competențelor civice;

- implementarea sugestiilor din *Ghidul metodologic de implementare a Curriculumului la Educație civică*, ținând cont de specificul copiilor/tinerilor cu cerințe educaționale speciale;

- implementarea sugestiilor metodologice pentru cadrele didactice privind organizarea procesului educațional la disciplina *Educație civică* în anul de studii 2015-2016 cu prezentarea unor recomandări relevante privind tematica abordată, repartizarea orelor pe module în funcție de obiectivele care urmează a fi realizate, utilizarea resurselor didactice etc.;

- promovarea educației civice prin toate disciplinele școlare, așa cum dezvoltarea competențelor civice face parte din cele 10 competențe-cheie/transversale trans-disciplinare pe trepte de învățământ;

- formarea continuă a cadrelor didactice din învățământul gimnazial și liceal pentru implementarea eficientă a prevederilor curriculare la *Educația civică*;

- monitorizarea implementării disciplinei Educație civică în instituțiile de învățământ din Republica Moldova de către factorii de decizie, cadrele didactice, elevi, părinți, reprezentanții societății civile, membrii comunității;

- eficientizarea activităților și a muncii cu caracter comunitar.

III. Sugestii pentru proiectarea didactică și organizarea evaluării la Educația civică

La elaborarea proiectului didactic de lungă durată, profesorul de *Educație civică* utilizează Curriculumul modernizat (2010), manualul, ghidul de implementare a curriculumului, ghidul profesorului la manualul respectiv. Pentru elaborarea proiectului didactic de lungă durată profesorul va ține cont de următoarele cerințe din perspectiva dezvoltării competențelor:

- pentru fiecare unitate de învățare profesorul determină competențele specifice prioritare și fixează indicatorii, conform curriculumului, în prima rubrică;

- pentru fiecare secvență de conținuturi (modul) profesorul determină sub-competențele care vor fi realizate și fixează indicatorii respectivi în rubrica a doua;

- după posibilități, fiecare capitol va conține 1 oră de sinteză a materiei din capitolul respectiv și 1 oră de evaluare;

- în proiectul de lungă durată se fixează orele de evaluare sumativă la capitol (modul), semestru, an.

Profesorul poate utiliza ca model sugestiile pentru proiectare didactică de lungă durată din *Ghidul de implementare a curriculumului modernizat pentru învățământul gimnazial și Ghidul de implementare a curriculumului modernizat pentru treapta liceală*. Profesorul are libertatea de a include și alte rubrici, pe care le consideră necesare, iar după aprobarea de către directorul instituției a proiectului de lungă durată, profesorul are dreptul să efectueze modificări, fixate în rubrica *note/observații* (în funcție de situația concretă creată în clasa de elevi sau în școală/localitate).

Activitatea profesorului va fi orientată spre încurajarea inițiativei și a motivației pentru implicare civică, adică să-l conducă pe elev să înțeleagă **ce** învață, **pentru ce** învață, **cum** învață și **de ce** anume așa este ghidat să învețe.

Pentru fiecare lecție profesorul va formula obiective (operaționale) care rezultă din sub-competențele formulate în curriculum și fixate în proiectarea de lungă durată, la rubrica „Sub-competențe”. Întrucât competența urmărește rezolvarea unei sarcini sau probleme, obiectivele operaționale trebuie să vizeze o soluție prin pași concreți, integrare a cunoștințelor și deprinderilor etc.

În cadrul proiectării de scurtă durată, profesorul va ierarhiza obiectivele operaționale conform taxonomiei lui Bloom, care vor viza subiectul lecției. Drept rezultat, profesorul va determina locul fiecărui elev în activitatea proiectată, considerându-se responsabil pentru succesul/insuccesul discipolilor săi.

În alegerea strategiilor didactice, pot fi utilizate sugestiile recomandate de Curriculum, la rubrica “Activități de învățare și evaluare”, Ghidul profesorului la manual și alte surse, decizia finală privind organizarea și desfășurarea activităților la orele de Educație civică aparținând profesorului.

La *Educația civică*, **evaluarea** trebuie să urmărească progresul copilului în raport cu sine însuși. Profesorii de Educație civică vor pune

accentul pe caracterul pozitiv și dinamic al evaluării, prin stabilirea progresului în dezvoltarea de competențe. Cu acest scop este necesară diversificarea metodelor active și interactive de evaluare: observarea sistematică a activității și comportamentului elevului, studiul de caz, evaluarea asistată de calculator, investigația, proiectul, portofoliul etc.

În cadrul procesului de evaluare toate cele trei niveluri: cunoașterea, aplicarea și integrarea au o pondere echilibrată. E necesar ca fiecare elev să fie conștient de succesele obținute și de performanțele pe care trebuie să le atingă.

Evaluarea a nivelului de implicare civică a elevilor, profesorii vor pune accent pe partea realizată a produsului, nu pe cea nerealizată, motivându-i spre performanțe mai înalte. Cadrele didactice vor avea grijă ca elevii să fie cunoscuți din timp cu cerințele probelor de evaluare și autoevaluare, cu criteriile și descriptorii de performanță, pentru a le trezi interesul pentru noi performanțe și implicare în realizarea sarcinilor.

Evaluările trebuie să fie atât scrise, cât și orale. Important este ca pentru toți elevii să se utilizeze aceleași instrumente și aceleași probe de evaluare, dar și variante cu sarcini diferențiate. Este important ca obiectivul evaluării, cât și criteriile de apreciere să fie identice, în acest sens profesorilor le este recomandată utilizarea instrumentelor de evaluare la disciplină incluse în *Referențialului de evaluare* conform ciclurilor învățământului general.

Profesorul va acorda o atenție deosebită și procesului de *autoevaluare*, prin care elevii își cunosc mai bine potențialul lor, le inspiră încredere în sine și îi motivează pentru îmbunătățirea rezultatelor școlare. Profesorul va trebui să însuflească încredere în elevi și să-i motiveze pentru îmbunătățirea rezultatelor școlare.

O poziție intermediară între autoevaluare și evaluarea curentă efectuată de profesor ocupă *evaluarea reciprocă*. Avantajul acestei evaluări rezidă în faptul că elevii unui grup de cooperare își evaluează reciproc performanțele, aplicând criterii variate și conștientizate deja în procesul de instruire.

Rezultatele evaluării vor fi comparate continuu cu competențele planificate. Evaluarea sumativă poate fi realizată de profesor la sfârșit de unitate de învățare, semestru, an școlar, în funcție de obiectivele

preconizate de Curriculum. Accentul se va pune pe evaluarea formativă în cadrul fiecărei lecții.

Exemple de criterii pentru evaluarea lucrărilor sumative la Educația civică (total 100 puncte):

1. Elaborarea proiectelor

- prezentarea la timp: (*conform orarului*) – 5 puncte
- prezentare corectă (*format electronic A4, 2 pagini*) – 5 puncte
- posibilitate de implementare reală în școală/comunitate – 5 puncte
- respectarea normelor tehnologice (*redactate în Word 2003, 2007, 2010, Times New Roman, 12*) – 5 puncte
- conținutul structurat și adecvat temei – 15 puncte
- originalitate, creativitate, aerisire în pagină, atractivitate – 20 puncte
- corectitudine lingvistică, ortografie, diacritice – 15 puncte
- respectarea componentelor standard (*denumire, scop, obiective, metode, locul și timpul desfășurării, plan de acțiuni, monitoring, evaluare, durabilitatea proiectului, reflecții personale etc.*) – 30 puncte

2. Elaborarea și prezentarea activităților organizate în instituție, orientate spre consolidarea imaginii școlii.

- managementul timpului: prezentarea la timp: (*conform orarului*) – 5 puncte
- formularea scopului și a obiectivelor, descrierea conținutului, alegerea metodelor (conform unui algoritm elaborat personal) – 5 puncte
- prezentarea estetică și argumentarea ideilor – 5 puncte
- respectarea normelor etice și a dreptului de autor – 5 puncte
- Structurarea unui scenariu succint al proiectului activității - 10 puncte
- realizarea și prezentarea lucrării de creație: (video, eseu, articole publicate în reviste, site, bloguri; PPT, interviuri, pliante, postere etc.) – 35 puncte
- prezentarea lucrării în fața unui public ne/cunoscut - 35 puncte

3. Organizarea unei prezentări publice

- captarea atenției publicului (selectarea subiectului de interes general; provocarea organizată la etapa de evocare; menținerea atenției pe parcursul prezentării; reflecții și deschiderea subiectului pentru noi abordări) – 10 puncte
- argumentarea și evidența datelor (formularea și prezentarea clară a argumentelor (enunțuri clare, 5-7 cuvinte); explicarea argumentelor în 2-3 propoziții; prezentarea dovezilor (statistică, exemple, date, studii de caz etc.); formularea concluziei) – 20 puncte
- modalități de prezentare a subiectului (posedarea și prezentarea liberă a conținuturilor; concretizare la subiect, evitarea sofismelor și generalizărilor; provocarea auditoriului prin întrebări deschise; adresări direct la persoane/grupuri de interese; referirea la exemple din viața cotidiană) – 20 puncte
- lipsa greșelilor de conținut și ortografie – 10 puncte
- modalități de comunicare (*verbal* - orar, scris, tonul vocii, pauze etc.; *non-verbal* - mimică, gesturi, poziție, gesticulări, privirea către participanți) – 20 puncte
- crearea unui mediu afectiv pozitiv și respectarea codului deontologic (optimism, deschidere, bună dispoziție, demonstrarea respectului celor din jur.) – 10 puncte
- exprimarea și argumentarea punctului propriu de vedere (demonstrarea gândirii critice fără atac la persoană, critica constructivă a ideilor ei și nu impunerea punctului propriu de vedere) – 10 puncte.

4. Elaborarea traseului personal de dezvoltare în carieră și orientare profesională

- prezentarea la timp: (*conform orarului*) – 5 puncte
- prezentarea corectă (varianta pentru *E-portofoliu*) – 5 puncte
- respectarea normelor tehnologice (*format A4, PPT sau Word 2003, 2007, 2010, Times New Roman, 12*) – 10 puncte
- prezentarea structurată a dezvoltării în carieră (studii, profil, deprinderi, cercuri, ONG, opțional, hobby-uri etc.) pentru perioada de 7-10 ani – 20 puncte

- precizarea pașilor strategici necesari (conținut, timp, resurse) în formarea competențelor de care avem nevoie în viață (*comunicare, relaționare, liderism, voluntariat, mentorat; competențe specifice necesare pentru viitoarea specialitate, ocupație, carieră*) – 20 puncte.

- modalități de dezvoltare și consolidare a valorilor personale și ale comunității (*păstrarea și consolidarea sănătății fizice și morale (modalități de diminuare a stresului, alimentației corecte, modul de viață sănătos); implicarea în soluționarea problemelor comunității (sociale, ecologice etc.)*) – 20 puncte.

5. Elaborarea și prezentarea portofoliului

- prezentarea la timp: (*conform orarului*) – 5 puncte;
- prezentarea corectă (conform cerințelor) – 5 puncte;
- prezentare estetică – 5 puncte;
- respectarea normelor deontologice (creații proprii, no-plagiat) – 5 puncte;
- prezența CV-ului - 5 puncte;
- prezentarea proiectelor de activități, scenari, modele de eseuri, conspecte de reper, probleme, experimente, modele de creații elaborate (la oricare disciplină școlară) – 15 puncte;
- prezentarea materialelor științifice și de creație elaborate – 20 puncte;
- publicații, interviuri, articole, reflecții – 20 puncte
- rapoarte a activităților desfășurate – 10 puncte
- copii de diplome și mențiuni – 10 puncte

IV. Sugestii privind asigurarea didactică

În calitate de documente directoare pentru proiectarea/realizarea procesului educațional la disciplina *Educația civică*, profesorii vor utiliza:

- Standardele de eficiență a învățării la disciplina *Educație civică* în învățământul preuniversitar din Republica Moldova, Chișinău, Editura Lyceum, 2012

- *Educația civică*, Curriculum pentru învățământul gimnazial, Chișinău, Editura Lyceum, 2010;

- *Educația civică*, Curriculum pentru clasele a X-a – a XII-a, Chișinău, Editura Știința, 2010

- *Educația civică*, Ghid de implementare a Curriculum-ului modernizat pentru treapta gimnazială de învățământ, Chișinău, Editura Lyceum, 2011

- *Educația civică*, Ghid de implementare a Curriculum-ului modernizat pentru treapta liceală, Chișinău, Editura Cartier, 2010

- *Educația civică*, Manual pentru clasa V, Chișinău, Editura Știința, 2012

- *Educația civică*, Manual pentru clasa VI, Chișinău, Editura Cartier, 2013

- *Educația civică*, Manual pentru clasa VII, Chișinău, Editura Știința, 2012

- *Educația civică*, Manual pentru clasa VIII, Chișinău, Editura Știința, 2013

- *Educația civică*, Manual pentru clasa IX, Chișinău, Editura Epigraf, 2014

- *Educația civică*, Manual pentru clasa X, Chișinău, Editura Știința, 2012

- *Educația civică*, Manual pentru clasa XI, Chișinău, Editura Știința, 2013

- *Educația civică*, Manual pentru clasa XII, Chișinău, Editura Universul, 2014

Suplimentar, profesorul va utiliza, în funcție de situație, extrase din actele legislative, normative și suporturile didactice ce urmează:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948)
2. Convenția pentru apărarea drepturilor Omului și a libertăților fundamentale (1950)
3. Convenția cu privire la Drepturile Copilului (1989)
4. Constituția Republicii Moldova, Chișinău, 1994
5. Codul Educației, aprobat prin Legea nr. 152 din 17.07.2014
6. Legea privind drepturile copilului, nr.338-XIII din 15.12.94
7. Codul fiscal al Republicii Moldova, Nr. 1163-XIII din 24.04.1997 (titlurile II și VI)

8. Legea privind protecția consumatorilor, nr.1453-XII din 25.05.93

9. Legea nr.134-XVI din 14.06.2007 cu privire la mediere

10. Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, nr. 220-XVI din 19 octombrie 2007

11. Legea cu privire la patenta de întreprinzător Nr. 93-XIV din 15 iulie 1998

12. Politica Națională de sănătate pentru anii 2007-2021, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.886 din 06.08.2007

13. Programul național în domeniul alimentației și nutriției pentru anii 2014-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 730 din 08.09.2014

14. Concepția educației în Republica Moldova / Ministerul Educației și Științei. Chișinău: Editura Lyceum, 2000

15. “Auxiliar didactic pentru predarea modulului I la Educația Civică „Omul – ființă socială”, „De la o identitate personală pozitivă – la relații interpersonale constructive”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău, 2014 (site-ul www.edu.md, <http://childrights.md/>)

16. Auxiliar didactic „Proiectul/ acțiunea comunitară și formarea competențelor civice în cadrul disciplinei educația civică”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău 2014, www.childrights.md

17. Material de suport „Predarea drepturilor copilului în cadrul disciplinei Educația civică”, Ministerul Educației, CIDDC, Chișinău 2014, www.childrights.md

18. Ghid de monitorizare a drepturilor copilului, CIDDC, Chișinău 2012, www.childrights.md

19. Ghid pentru tineri și profesioniștii care lucrează cu tinerii „Monitorizarea și evaluarea activităților cu tinerii”, CNRT, Chișinău 2006

20. Culegere „Istorie adevărate despre ce au făcut elevii în comunitate”, experiențe ale grupurilor care au elaborat și realizat proiecte comunitare, CIDDC, Chișinău 2013

21. Ghid (Vade – mecum) al Convenției Europene pentru Drepturile omului. Consiliul Europei, Strasburg, 2002

22. Suportul electronic pentru modulul “Viața și sănătatea – valori personale și sociale” (site-ul www.viatasisanatatea.md)

23. Participarea copiilor și tinerilor. CNRT. UNICEF. Chișinău, 2003

24. Consiliul Europei. 800 milioane de europeni, Chișinău, 2004

25. Beznițchi L., Cartaleanu T., Copăceanu R., Cosovan O., Goraș-Postică V., Sclifos L.,

O competență-cheie: a învăța să înveți. Ghid metodic, CEPD, Chișinău, 2010.

26. Cartaleanu T, Cosovan O, Goraș-Postică V., Lâsenco S., Sclifos L, Formarea de competențe prin strategii didactice interactive, CEPD, Chișinău, 2008.

27. Goraș-Postică V. (coordonator), Eșanu R, Sclifos L, Solovei R., Integrare europeană pentru tine (ghid metodologic). Chișinău, CEPD, 2009

28. Educație pentru democrație, CEPD, Chișinău, 2004

29. Solovei R., Eșanu R., Școala și comunitatea. Ghid metodologic, Editura Știința, Chișinău, 2007

30. Solovei Rodica, Secară Rodica et.al., Tineri în acțiune sau cum să antrenăm elevii în activități de voluntariat în folosul comunității, Chișinău, SIEDO, 2003

31. Democrația pentru toți. Manual. Ghidul profesorului (trad. Tatiana Racu), Chișinău, 2005

32. Handrabura L., Goraș - Postică V., Educație pentru echitate de gen și șanse egale. Auxiliar didactic pentru profesori și elevi, CEPD, Chișinău, 2007

33. Mândăcanu V., Arta comportamentului moral, UPS Ion Creangă, Chișinău, , 2004

34. Cucoș C., Educație. Iubire, edificare, desăvârșire, Iași, Editura Polirom, 2008

35. Cunoașterea elevului: consiliere și orientare. Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, Chișinău, IȘE, 2007

36. Învăț să fiu. Ghid pentru psihologi școlari, diriginți, profesori, Chișinău, CEPD, 2006

37. Bioetica și educația. Materiale de reper pentru diriginți, cadre didactice și manageriale din învățământul liceal, Chișinău, 2007

38. Bolboceanu A., Consiliere și orientare. Ghid pentru diriginți, Chișinău, Editura Știința, Chișinău, 2007

39. Ghid de orientare în cariera profesională, Chișinău, 2003

40. Nicolae Radu, Teste psihologice pentru orientare în carieră și autocunoaștere, Iași, Polirom, 2007

41. Platon C., Serviciul psihologic școlar, Chișinău, Editura Epigraf, 2001

42. Jigău M., Consilierea carierei: un model deschis și flexibil, București, 2005

Bibliotecile instituțiilor de învățământ sunt asigurate cu cea mai mare parte a surselor menționate mai sus. Nu se admite impunerea elevilor de a procura alte surse de învățare decât cele recomandate regulamentar de Ministerul Educației.

*Coordonator **Corina Lungu**, consultant superior al
Ministerului Educației, grad didactic superior,*

Pavel Cerbușca, *doctor în pedagogie, grad didactic și managerial superior*